

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра русской литературы

НГОМЕКА Полина Александровна

**МОДЕЛЬ МИРА В КРУГОЗОРЕ
ПОВЕСТВОВАТЕЛЯ-СКОМОРОХА В РОМАНЕ А.РУБАНОВА
«ФИНИСТ – ЯСНЫЙ СОКОЛ»**

Дипломная работа

Научный руководитель:

кандидат филологических наук,
доцент Камлюк-Ярошенко Людмила Викторовна

Допущена к защите

« » _____ 2025 г.

протокол № _____

Зав. кафедрой русской литературы

кандидат филологических наук,

доцент Сидорова, Т. П.

_____ (подпись)

Минск, 2025

РЕФЕРАТ

Структура и объём: дипломная работа состоит из введения, двух глав, заключения, списка использованных источников, включающего 36 наименований. Общий объём работы – 60 страниц.

Ключевые слова: ХРОНОТОП, НАРРАТОР, А. РУБАНОВ, СКОМОРОШЕСТВО, КАРНАВАЛ, СМЕХОВАЯ КУЛЬТУРА.

Цель исследования – выявить способы создания художественного мира романа А. Рубанова «Финист – ясный сокол» в кругозоре повествователя-скомороха.

Объект исследования: модель мира в кругозоре скомороха. **Предмет** исследования: скоморошеские приемы видения мира и ведения рассказа о нем.

Методы исследования: культурно-исторический и нарратологический подходы, а также инструментарий исторической поэтики и семиотики.

Актуальность исследования образа скомороха-рассказчика в романе А. Рубанова «Финист – Ясный сокол» обусловлена несколькими факторами: неослабевающим научным интересом к архетипическим персонажам русской культуры, а также исследованием повествовательных стратегий современной прозы в контексте изучения трансформации жанров. Обращение к образу скомороха как нарративной инстанции позволяет выявить, каким образом современный автор использует механизмы народной смеховой культуры для конструирования литературного высказывания, осмысляющего темы веры, любви, памяти и утраты в контексте современной культуры.

Полученные результаты и их новизна. В романе А. Рубанова «Финист – ясный сокол» ключевой архетипической схемой выступает образ «низкого» героя, воплощенный в персонажах-нарраторах – Иване Ремне, Иване Корне и Соловье. Важнейшим аспектом их повествования становится карнавализация, проявляющаяся через смеховую культуру. Карнавал, будучи амбивалентным, всенародным и универсальным, противопоставлен официальной культуре так же, как и сами «низкие» герои. Особую роль играет ненадежная наррация: повествователи могут лгать, умалчивать, запутывать читателя. Эта стратегия вовлекает читателя в сотворчество и постмодернистскую игру. Переворачивание традиционной иерархии, амбивалентность, отношение к смерти как к части народной смеховой культуры, смех в его освобождающей функции, победа над страхом, двоемирие формируют художественную специфику произведения.

Новаторским является соединение нарратологического анализа с культурно-историческим исследованием архетипа скомороха, что позволяет предложить **новую интерпретацию** взаимодействия традиции и современности в русской литературе XXI века.

РЭФЕРАТ

Структура і аб'ём: дыпломная работа складаецца з уводзінаў, двух раздзелаў, заключэння і спісу выкарастанай літаратуры, які ўключае 36 крыніц. Агульны аб'ём – 60 старонак.

Ключавыя словы: ХРАНАТОП, НАРАТАР, А. РУБАНАЎ, СКАМАРОСТВА, КАРНАВАЛ, СМЕХАВАЯ КУЛЬТУРА.

Мэта даследавання – выявіць спосабы стварэння мастацкага свету рамана А. Рубанава «Фініст – ясны сокал» у кругаглядзе апавядальніка-скамароха.

Аб'ект даследавання: мадэль свету ў кругаглядзе скамароха. **Прадмет** даследавання: скамарошыя прыёмы бачання свету і вядзення аповеду пра яго.

Метады даследавання: культурна-гістарычны і нараталагічны падыходы, а таксама інструментар гістарычнай паэтыкі і семіётыкі.

Аktуальнасць даследавання вобраз скамароха-апавядальніка ў рамана А. Рубанава «Фініст – Ясны сокал» абумоўлена некалькімі фактарамі: актыўным навуковым інтарэсам да архетыпічных персанажаў рускай культуры, а таксама вывучэннем наратыўных стратэгий сучаснай прозы ў кантэксце трансфармацыі жанраў. Зварот да вобразу скамароха як наратыўнай інстанцыі дазваляе выявіць, якім чынам сучасны аўтар выкарыстоўвае механізмы народнай смехавой культуры для канструявання літаратурнага выказвання, што асэнсоўвае тэмы веры, кахання, памяці і страты ў кантэксце сучаснай культуры.

Атрыманыя вынікі і іх навізна. У рамана А. Рубанава «Фініст – ясны сокал» ключавой архетыпічнай схемай выступае вобраз «нізкага» героя, увасоблены ў персанажах-нараторах – Іване Рэмене, Іване Корані і Салаўі. Найважнейшым аспектам іх апавядання становіцца карнавалізацыя, якая праяўляецца праз смехавую культуру. Карнавал, будучы амбівалентным, ўсенародным і універсальным, супрацьпастаўлены афіцыйнай культуры гэтак жа, як і самі «нізкія» героі. Асаблівую ролю адыгрывае ненадзейная нарацыя: апавядальнікі могуць хлусіць, замоўчваць, заблытваць чытача. Гэтая стратэгія залучае чытача ў сатворчасць і постмадэрнісцкую гульню.

Перагортванне традыцыйнай іерархіі, амбівалентнасць, стаўленне да смерці як да часткі народнай смехавы культуры, смех функцыі, якая вызваляе, перамога над страхам, двумірнасць фарміруюць мастацкую спецыфіку твора.

Наватарскім з'яўляецца спалучэнне нараталагічнага аналізу з культурна-гістарычным даследаваннем архетыпу скамароха, што дазваляе прапанаваць **новую інтэрпрэтацыю** ўзаемадзеяння традыцыі і сучаснасці ў рускай літаратуры XXI стагоддзя.

ABSTRACT

Structure and volume: the thesis consists of an introduction, two chapters, a conclusion, a list of used sources, including 36 names. The total amount is 60 pages of printed text.

Keywords: CHRONOTOPE, NARRATOR, A. RUBANOV, SKOMOROSHCHESTVO, CARNIVAL, LAUGHTER CULTURE.

The purpose of the research is to identify ways of creating the artistic world of the novel «Finist – yasnyi sokol» by A. Rubanov in the outlook of the narrator-skomoroch.

Research object is a model of the world in a skomoroch's outlook.

Research subject is the skamoroshka techniques of seeing the world and telling stories about it.

Research methods: cultural-historical and narratological approaches, as well as the tools of historical poetics and semiotics.

The relevance of studying the image of the skomorokh-narrator in A. Rubanov's novel *Finist – The Bright Falcon* is determined by several factors: the enduring scholarly interest in archetypal characters of Russian culture and the investigation of narrative strategies in contemporary prose within the context of genre transformation. Addressing the figure of the skomorokh as a narrative instance makes it possible to reveal how a modern author employs the mechanisms of folk comic culture to construct a literary statement that reflects on themes of faith, love, memory, and loss within the framework of contemporary culture.

The obtained results and their novelty. In the novel «Finist – yasnyi sokol» by A. Rubanov the key archetypal scheme is the image of the «low» hero, embodied in the narrator characters Ivan Remen', Ivan Koren', Solovei. The most important aspect of their narrative becomes carnivalisation, manifested through laughter culture. Carnival, being ambivalent, popular and universal, is opposed to official culture - as are the «low» characters themselves. Unreliable narration plays a special role: narrators can lie, conceal, and confuse the reader. This strategy engages the reader in co-creation and postmodern play.

The reversal of traditional hierarchies, ambivalence, treatment of death as part of the folk laughter culture, laughter in its liberating function, victory over fear, and two-worldliness form the artistic specificity of the work.

Most innovative in this research is the combination of narratological analysis with a cultural-historical exploration of the skomorokh archetype, which offers a **new interpretation** of the interplay between tradition and modernity in 21st-century Russian literature.